OPT motive
săptămânal de cultură
ficțiunea

nr. 20
14 martie
2022

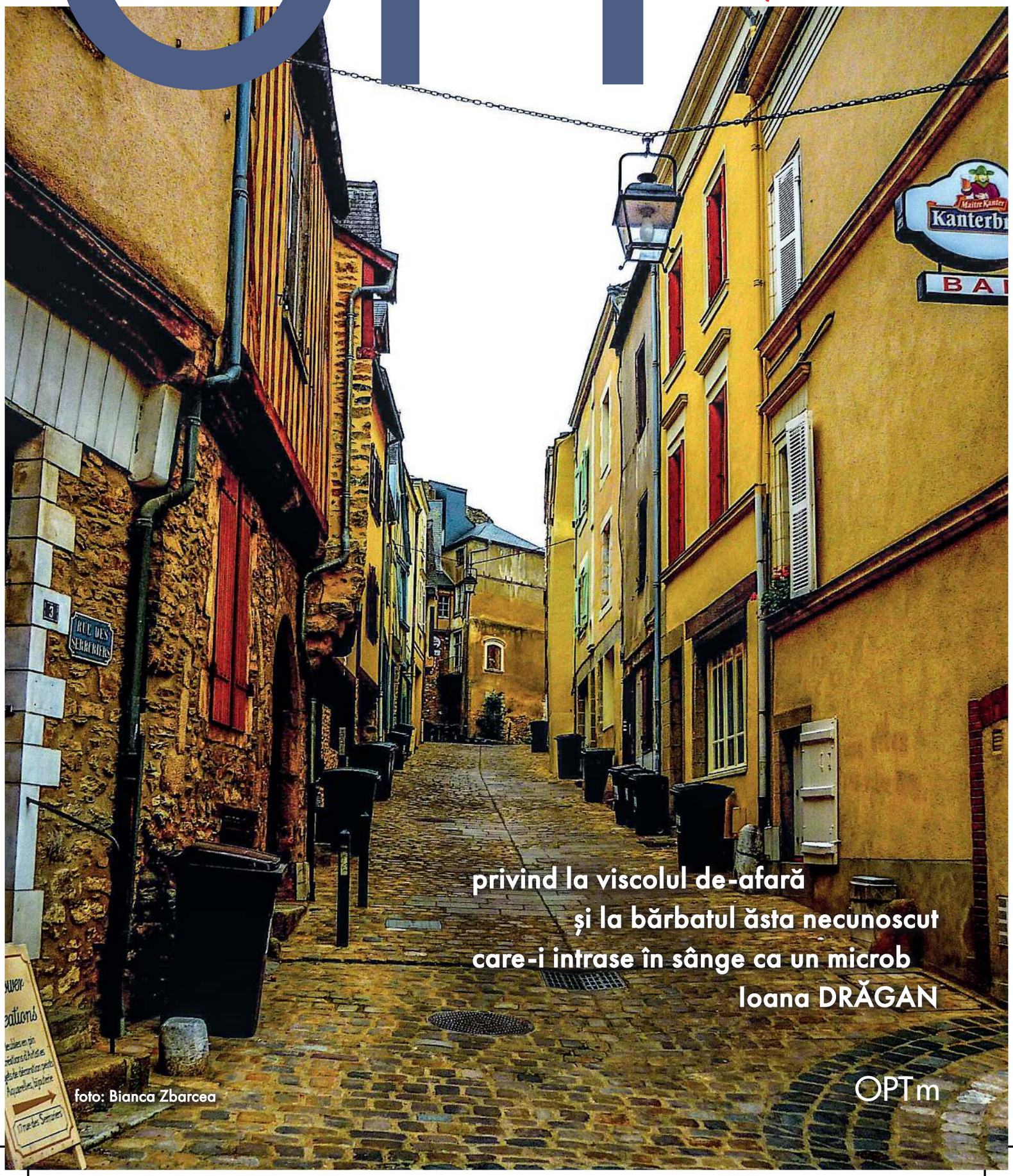

privind la viscolul de-afară
și la bărbatul ăsta necunoscut
care-i intrase în sânge ca un microb
Ioana DRĂGAN

foto: Bianca Zbarcea

OPTm

„Scenariile" (im)previzibilului

Andrei Simuț

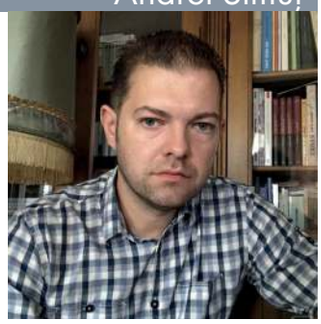

Scriu aceste rânduri sub torentul din mass-media și de pe rețelele sociale generat de ziua de 24 februarie (ca o bizară, crudă ironie, de Dragobete), când am asistat la invadarea Ucrainei de către Rusia, eveniment care a șters cu buretele, într-o clipă, cei doi ani de pandemie și restricţii, ca și cum nu ar fi existat, ca și cum ne-am fi trezit dintr-un tip de scenariu (biopolitic, distopic) în altul, apocaliptic (cel nuclear), scos parcă de la naftalină, din imaginarul Războiului Rece, de care puţini își mai aminteau până în 24 februarie 2022. Fanii genului SF îl cunosc foarte bine din nenumăratele filme americane care au invadat cinematografele începând cu anii '50 ai secolului trecut, naraţiuni marcate mereu de obsesia invaziei, fie extraterestră, fie rusească. Am fost din nou puși pe orbita unei așteptări înfrigurate a unui ceva de nenumit, care se ascunde sub o veche formulă care dă în continuare fiori tuturor, și anume „Vin rușii!", poate chiar a unui potenţial dezastru atomic. Este un moment de maximă incertitudine, când orice evoluţie pare posibilă, iar „tezele pentru era atomică", descrise de Günther Anders în 1962 sunt iarăși la ordinea zilei (de exemplu posibilitatea ca lumea să se sfârșească într-un dezastru atomic și să nu putem face nimic pentru a opri acest parcurs ireversibil).

Spre deosebire de vremea pandemiei, marcată de puternice diviziuni sociale, de această dată am asistat la o unificare: toată lumea pare să-și dorească să-l vadă pe Putin înfrânt sau măcar în buncăr, cu fiola de otravă în mână, pastișând filme cu sfârșitul celui de-Al Doilea Război Mondial. Nu a trecut mult de când unele televiziuni de știri mai prezentau încă o versiune cool de Putin, chiar sexy, model de președinte care știe ce vrea, știe să petreacă, face sport, ba chiar seamănă bine cu Daniel Craig, cea mai recentă versiune de James Bond. Nici un cuvânt despre datele sumbre prezentate de jurnalista Anna Politkovskaia în cartea ei celebră, apărută încă din 2004 (Putin's Russia), ea însăși un caz relevant și tragic (asasinată în 2006). Probabil că, așa cum cuvântul cheie pentru 2021 a fost „vaccin", pentru 2022 va fi Putin (acesta fiind și antidotul implicit al celebrului virus).

Acum pare inutil, deplasat să mai discutăm despre orice altceva în afară de problema Ucraina-Putin-Rusia. Într-un mod neașteptat și oarecum indirect, a triumfat încă o dată acel cancel culture, care, pe vremea de mai ieri a pandemiei funcţiona la nivel de instituţii (prin închiderea celor culturale). Nu mai există loc de nuanţe, de scepticism faţă de discursul mainstream, la fel de isteric și panicard ca în vremea pandemiei, de discuţii pe alte subiecte, la fel de arzătoare, cum ar fi moștenirea lăsată de politica ultimilor doi ani la nivelul organizării sociale (stare de alertă prelungită în continuare, certificate digitale, restrângerile drepturilor individuale de liberă circulaţie). Este ca și cum ne-am fi trezit în mijlocul celui de-Al Doilea Război Mondial, dar ca spectatori și totodată strategi, analiști, istorici, politologi, militari, jurnaliști în toată regula, corespondenţi de război: fiecare cetăţean are acum posibilitatea de a-și organiza propria gazetă de perete, de a face predicţii, de a avansa ipoteze, de a se solidariza din fotoliu cu ţara-victimă, de a participa la proteste de catifea. Este absolut grăitor cazul lui Margaret Atwood, celebra prozatoare nominalizată la Nobel, care, după știinţa mea, n-a protestat când au fost arestaţi recent liderii protestelor pașnice pentru libertate din propria-i ţară (proteste cu justificare reală), când le-au fost identificate și blocate conturile (realitatea copia un aspect din *Handmaid's Tale*), dar a apărut imediat pentru a se solidariza cu Ucraina. Gestul, mai degrabă util pentru imaginea proprie, *încununează* nefericit eșecul Testamentelor (2019), roman lipsit de imaginaţie și forţă epică, diluând inutil *Povestea Slujitoarei*, dar și scenariul serialului cu același nume, relatând implozia dictaturilor și întoarcerea la democraţie, tocmai pe când urma să asistăm, pe plan global, la suspendarea mecanismelor democratice prin intermediul stărilor de urgenţă decretate la unison de aproape fiecare stat important de pe glob. E de la sine înţeles că suntem solidari cu Ucraina, dar nu cred că trebuie să transformăm această solidarizare într-un spectacol.

Ceea ce ar trebui să ne dea de gândit este modul cum funcţionează grupurile pe reţelele de socializare în astfel de momente de cumpănă, în special Facebook, într-un mod foarte similar cu cel înfăţișat de Fritz Lang în filmul *Fury*, din 1936: acolo mulţimea furioasă a unui orășel era dispusă să-l linșeze pe nefericitul protagonist (Joe Wilson, interpretat de Spencer Tracy), cu toate că acesta era închis, deși nevinovat, dar avea un tic comun cu acesta. Pe baza unei impresii de o secundă, oferită unor poliţiști cu care se întâlnește într-un moment nepotrivit, se dezlănţuie torentul falselor acuzaţii.

Orice predicţii am face, ele se dovedesc rapid eronate, orice subiecte de actualitate am aborda, ele se dovedesc prea repede depășite de evenimentele care se succed acum cu o viteză ameţitoare, totul devine acum rapid inactual. Trăim o situaţie similară cu anii '40 ai secolului XX, așa cum se poate observa pentru cine ar reciti jurnalele sau publicistica scrisă atunci de scriitori precum Orwell, Mihail Sebastian, Jeni Acterian, Eliade sau Jünger. Și ei observau dificultatea de a mai face literatură, de a construi proiecte ample, cu reflexul scufundării în fragmentarism sau într-un blocaj al cuvintelor (ceea ce numeam într-un eseu din 2007, „literatura traumei").

Care poate fi răspunsul, antidotul pentru o asemenea scufundare în panică, frică, paralizie a simţului critic? Unul ar putea fi satira, comedia neagră pentru că acestea implică mereu o distanţare faţă de spaimele iraţionale ale prezentului, livrate cu nonșalanţă de orice mijloc de comunicare în masă. Să ne amintim de *Dr. Strangelove*, or: *How I Learned to Stop Worrying and Love the Bomb*, film apărut într-un moment de maximă tensiune între URSS și SUA, când testele nucleare erau la ordinea zilei, când părea că nimic nu va putea opri holocaustul nuclear. Filmul apărea în 1964, simultan cu *Fail Safe*, tratare plată, nesărată a aceluiași subiect: ce ar fi dacă ar apăsa cineva din greșeală pe butonul greșit, care ar declanșa mecanismele tehnice de anihilare reciprocă? Puţină lume mai știe de existenţa filmului *Fail Safe*, dar memorabile au rămas satira militarizării și a înregimentării oarbe, ironia la adresa încrederii totale în tehnică, având rezultate pe măsură (distrugerea lumii), discuţia amicală între cei doi președinţi de superputeri aflate în prag de război provocat dintr-o eroare, un dezastru nuclear care nu mai putea fi prevenit. Sunt curios dacă acel inginer rus care a salvat lumea de la un dezastru total în 26 septembrie 1983 a văzut sau nu *Dr. Strangelove.* Cert este că a salvat-o refuzând să apese butonul de panică, deși fusese avertizat printr-un mesaj eronat, că URSS fusese atacată de SUA (computerele arătau că atacul fusese lansat, iar protocolul cerea ca URSS să răspundă la fel, dar ofiţerul Stanislav Petrov a decis că este vorba de o alarmă falsă).

Un alt remediu pentru astfel de momente de totală dezorientare ar fi chiar apelul la sfera secundarului (analizată de Virgil Nemoianu într-un excelent eseu), deci și refugiul în literatură, muzică, arte în general, în preocupările gratuite, care pot transgresa diviziunile aduse mereu în vieţile noastre de factorul politic, de ideologii și sisteme de putere. După ce aceste conflicte vor trece, vor rămâne doar cărţile pe care acestea le-au inspirat.

Du-te dincolo!

Bogdan Tănase

Imaginarul artistic-literar nu obosește, de atâta vreme, să ofere reprezentări ale salvării, colective sau individuale, în fața unor calamități, războaie, dictaturi, pandemii.

Insidioaselor fețe ale Răului, oricât de atrăgătoare ar fi acestea, li se opun construcții ficționale cu vechi funcții catharctice. Poate modelul redempțional cel mai vechi, cu ecouri și reprezentări multiple în literatura lumii, este imaginarul lui *acasă.* Căutarea Paradisului pierdut, Ulise care traversează zece ani de încercări pentru a ajunge în adăpostul Ithacăi, Robinson care își face un surogat insular; Marcel care înmoaie madlena reconstituirii universului protector, al unui acasă-flux al imaginarului salvator al amintirii; acasă din literatura exilaților, proiectat dureros sau idilizat pe cerul unei lumi mai bune, imaginarul spiritual și religios care trece dincolo de frontierele, oricum aproape imperceptibile, ale relației cu divinitatea, în expansiune ficțională, cu efecte etico-vindecătoare.

Lucrul fascinant al vindecării este că nu oprește căutarea, aventura, nefamiliarul.

Alberto Manguel discută, în *Un cititor în pădurea din oglindă*, despre cum stafia clarvăzătorului Tiresias îl previne pe Ulise că va ajunge în Ithaca și de acolo va pleca din nou și va da peste „o rasă de oameni care nu știu nimic despre mare.“ În *Divina Comedie*, „Dante, care nu-l citise pe Homer - ne previne Manguel – a intuit în mod genial profeția și a făcut-o să se adeverească în mod poetic.“ Ulise îi confirmă lui Dante că a făcut călătoria, „îndemânându-și tovarășii îmbătrâniți să întindă pânzele din nou“. Celebrul pasaj a fost redat de Tennyson în versuri la fel de celebre:

„Iar de mult e luat, mult rezistă și/ De nu mai avem acum puterea din veci ce muta/ Cerul și pământul tot, ce suntem, suntem;/ Același fel de suflet curajos/ Slăbiți de timp și de destin, dar puternici în voința/ Noastră de-a lupta, de-a căuta, de-a găsi și de-a nu ne preda.“

Ce vor găsi, Dante nu mai spune. Dar e atât de frumos vălul intertextual, țesut de toate acestea, literatură și interpretare, că registrul nici nu mai contează.

Sau aș reaminti, în acest sens, minunata pildă a lui Kafka, „Despre parabole“, în traducerea lui Mircea Ivănescu, care abordează înțelepciunea modelului pozitiv:

„Mulți se plâng de faptul că vorbele înțelepților n-ar fi decât niște parabole, dar care nu pot fi aplicate în viața de toate zilele, și noi nu avem decât această viață. Când înțeleptul spune: *Du-te dincolo*, atunci el nu vrea să spună prin asta că trebuie să pleci în cealaltă parte, ceea ce la urma urmei încă s-ar mai putea face, dacă rezultatul drumului ar merita osteneala, ci el înțelege un Dincolo oarecare, legendar, pe care noi nu îl știm, dar pe care el nu îl poate preciza în amănunt, iar așa ceva nouă nu ne poate fi de nici un ajutor. Toate parabolele astea vor în fond să spună doar că ceea ce este cu neputință de conceput este cu neputință de conceput, iar lucrul acesta noi îl știam. Dar celelalte, toate lucrurile cu care noi ne obosim zi de zi - sunt altceva.

Privitor la aceasta, spuse unul: – De ce vă mai împotriviți? Dacă ați asculta de parabole, ați ajunge voi înșivă niște parabole, și prin asta ați scăpa de oboseala de zi cu zi. Un altul spuse: - Pariez că și asta tot o parabolă este. Primul spuse: – Ai câștigat. Cel de-al doilea spuse: – Da, dar din păcate numai în cadrul parabolei. Cel dintâi răspunde: – Nu, în realitate. În cadrul parabolei ai pierdut.“

Utopiile, oricât de neaventuroase ar fi, își așteaptă cuminți, predictibile, cititorii care știu să re-citească.

Prin urmare, ce credeți despre funcția salvatoare a ficțiunii?

Singurătatea unei fabrici

Flavia Iosef

Putem contempla o fabrică? Rodrigo Fonseca ne arată că da, în *Elegie unei fabrici* (*Elegía a una fábrica*). Nu numai că îi putem contempla măreția arhitectonică, ci și profunzimea interioară. Căci da, pentru Fonseca, și fabrica are profunzime, are trăiri și respiră prin plămânii fiecărui muncitor, plânge prin ochii fiecărei victime a unei explozii și suspină în liniștea de dintre schimburi...

Se poate vorbi despre singurătate în cazul unei fabrici? Cu siguranță: „Sirena a rămas deja fără voce și fără plămâni,/ fabrica este deja solitară între sol și înălțimi/ se află deja între praf și vânt/ sub ploaie, sub lună, sub soare,/ suportând lenta dezintegrare sub imperiul atâtor ani/ luni,/ săptămâni,/ zile,/ ore,/ minute și secunde ce se-acumulează și se multiplică,/ asemenea viermilor dintr-un cadavru“. Imagine-clișeu a procesului de descompunere sau strigăt deja întârziat al revoltei față de pierderea avântului muncitoresc?

Niciuna sau poate amândouă, pe fondul ruinat al acestui „cadavru de oțel, ciment și piatră/ strofă elegiacă a sfârșitului burghez“.

Să fie într-adevăr sfârșitul? Următoarele versuri pun sub semnul întrebării acest lucru: „Încă păstrează impactul gloanțelor în pereți/ încă păstrează urmele de pamflet clandestin,/ de sudoare,/ de oboseală,/ de foame și de grijă./ Tu nu vezi, dar are umbre/ de vieți obosite/ de mușchi rupți/ de nervi distruși,/ de foame și de epuizare,/ de ură mocnită,/ [...] de sânge vărsat“.

Dacă sfârșitul „burghez“ e dubitabil, începutul speranței într-un viitor mai bun este, cu siguranță, garantat. Rămâne de văzut, însă, dacă speranța se va adeveri...

Cătălina Steriu: Voi condamna întotdeauna violența

Toți absolvenții de Litere devin scriitori sau toți scriitorii trec pe la Litere ?

Cred că nici una, nici alta. Deși poate ar trebui. Glumesc. Nu sunt de părere că Facultatea de Litere te face scriitor și cred că nici măcar nu e acesta scopul ei.

De curând, într-un moment de nostalgie, mi-am aruncat ochii peste cursurile mele de atunci, din timpuri imemoriale, illo tempore 😊, și totul mi se pare acum foarte conceptual, impregnat de prea multă teorie. De pildă, nu-mi amintesc să fi existat vreun curs practic dedicat scrisului.

Cu toate astea, Facultatea de Litere îți oferă „uneltele" necesare dacă ești dispus să le descoperi. E ca „*une chasse au trésor*", trebuie să găsești comorile ascunse, în baza sutelor, chiar miilor de lecturi din bibliografie și să-ți descoperi propria cale. Facultatea oferă un aparat critic, analitic, îți incită curiozitatea, îți inculcă noțiuni solide și-ți oferă o serie de repere importante sau îți dezvoltă apetența pentru erudiție, ceea ce pentru mine constituie elemente esențiale în întâlnirea cu „scriitura".

Ai tradus *Istoria sticlei de vin* și *Politețea*, un dicționar nostalgic, împreună cu Mircea Vasilescu. Scrii cu preponderență în română sau în franceză?

Scriu atât în română, cât și în franceză, iar uneori și în engleză. Debutul mi l-am făcut cu o proză scurtă în franceză, după ce am câștigat un concurs literar în Belgia și am fost publicată în volum colectiv, alături de alți treizeci de autori francofoni.

Au urmat alte concursuri literare pe care le-am câștigat și în Franța, unde am fost de asemenea publicată în câteva rânduri.

În prezent, am mai mult material în franceză, așa că mi-am propus să echilibrez balanța și să mai scriu și în română.

Scrii proză scurtă în franceză și în română. Ce influență are experiența de traducător asupra scrisului?

Sunt două lumi diferite aș putea spune, două meserii distincte care lucrează cu același material: cuvintele. Ele se ating uneori discret, alteori mai pregnant, ca atunci când de pildă îți traduci singur textele, așa cum îmi place mie să fac. Mi se pare un exercițiu util și plăcut să traduc din română în franceză și viceversa și deplâng faptul că n-am timp s-o fac mai des.

De asemenea, ca traducător ajungi să cunoști multe subtilități ale limbii și totodată te menții într-un proces de învățare continuă, care pentru mine este foarte important. Știu că poate sună a truism, însă consider că oricât de bun ai fi într-un domeniu, niciodată nu știi suficient de mult. Iar autosuficiența nu e de dorit.

Vrei să te specializezi în proza scurtă sau te tentează și romanul?

Îmi place mult proza scurtă prin forța pe care o are. Prin faptul că doar prin intermediul câtorva pagini poți atinge cititorul. E până la urmă și un pariu cu tine pentru a vedea dacă-ți iese. În ultima vreme, mi-am concentrat lecturile strict pe proză scurtă și am avut surprize foarte plăcute. Rămâne unul dintre genurile mele preferate, chiar dacă pe viitor nu mă voi limita doar la el, ci voi trece probabil și la roman.

Ce scriitori te-au influențat de-a lungul timpului?

Nu știu neapărat dacă aș vorbi despre influențe, ci mai degrabă despre afinități cu anumiți scriitori/-oare. Eu merg pe principiul că vezi, auzi, te informezi, însă deciziile le iei tot tu. Asta încerc de fapt să fac în toate instanțele vieții și pledez tot timpul pentru autenticitate. Pentru lucruri pe care să-ți lași amprenta, pentru că în asta constă de fapt valoarea. Așa și cu literatura. Citești mult și variat, însă trebuie să-ți formezi un stil propriu de a scrie.

Revenind la scriitori care-mi plac, lista mea e neexhaustivă. Voi cita doar câțiva, fără să țin cont de coordonate precum timp, spațiu sau alte considerente estetice: Sylvia Plath, A.P. Cehov, Tatiana Tolstaia, Ludmila Ulițkaia, André Makine, Kazuo Ishiguro, Raymond Carver, Bernhard Schlink, Max Blecher, Stefan Zweig, Olga Tocarczuk, Denis Diderot, Hermann Hesse, John Steinbeck, John Fowles, Varlam Șalamov, Marchizul de Sade, Marguerite Duras, Émile Zola etc.

Care sunt cuvintele tale preferate ?

Baistruc, smutiță, corniză, ciușcă, budună, handră, a linchi, zotcă, lijancă. V-am băgat în ceață. Doar pentru *connaisseurs*. Sunt regionalisme din Dobrogea mea natală, care au încărcătură afectivă pentru că-mi amintesc de copilărie.

E complicat să mă limitez doar la câteva cuvinte și depinde care sunt criteriile după care trebuie să le aleg. Dacă mă gândesc strict la muzicalitate, atunci aș spune: reverie, frivolitate, derizoriu, subversiv, plebee, mistificare. Dacă iau în considerare sensul, aș pomeni de: prolific, bonomie, consecvență, noblețe, inexorabil, exuberanță, onirism, rafinament și multe altele.

Îmi plac în mod deosebit termenii livrești, care au ajuns în prezent un fel de Cenușăreasă ocolită de toată lumea. De aceea am și citat câțiva, ca să fiu în răspăr. Legat de acest aspect, am ajuns la concluzia că-ți petreci o mare parte din viață să-i înveți și apoi te vezi obligat să-i ostracizezi, ca să nu pari prețios în exprimare.

Ai publicat într-o antologie belgiană un text despre violența domestică. Cum ai ajuns la acest subiect?

E o temă care mă preocupă, chiar dacă din fericire nu am luat contact cu ea decât tangențial. Mai exact, pentru povestirea care mi-a fost publicată în Belgia, punctul de plecare a fost moartea unei prietene din copilărie, victimă a violenței domestice.

Voi condamna întotdeauna violența, fie ea fizică, verbală, psihologică sau de orice altă natură și nu înțeleg cum în secolul în care trăim mai poate fi loc pentru așa ceva. Pentru mine violența e ceva de netolerat, primar, specific barbariei și astfel de manifestări nu fac decât să ne amintească de incapacitatea de a elimina comportamentele deviante, în pofida progresului de orice fel. Din punctul meu de vedere, ăsta e un mare eșec al umanității.

Despre ce scrii acum ?

În momentul de față lucrez la o nuvelă în franceză despre bătrânețe și decrepitudinea care-i e asociată.

În vârf de munte

Alexandru Lamba

Pentru mine, amintirile copilăriei se rezumă la instantanee discrete, uneori doar la imagini vizuale foarte scurte, câteva cadre în succesiune, ca cele care se găseau pe riglele pe care și le doreau toți copiii din anii '80, acelea pe care le înclinai încet ca să vezi cum se schimbă desenele. Și, cu cât mă duc mai departe spre trecut, cu atât contextul e mai străveziu, iar ordinea instantaneelor se amestecă. Axa timpului e mototolită în capul meu, de parcă acea perioadă a vieții ar fi o ghirlandă de luminițe de Crăciun făcută ghem.

Nu știu dacă cea pe care o voi povesti acum este cea mai „răvășitoare" dintre aceste amintiri. Însă, deși a rămas și ea, ca celelalte, doar un cadru izolat, mi-a revenit, aducând cu sine întreaga stare asociată, în momentul în care am ascultat, mulți, mulți ani mai târziu, piesa „Acolo în vârf de munte" a formației Savoy. Și asta cred că înseamnă că m-a marcat.

Așadar, eram la țară. Nu mai știu dacă începusem școala primară sau dacă eram încă la grădiniță. Nu mai știu exact la care „țară", pentru că aveam mai multe rude la care mergeam ocazional, în vacanța de vară, numind respectiva ieșire mers la țară. Știu doar că din acel loc am plecat „la stână", ca să luăm brânză proaspătă de oi, însă, oricât aș strânge din ochi, nu-mi pot aminti împreună cu cine dintre părinți, unchi, mătuși, bunici...

Stâna respectivă nu era chiar aproape, parcă am ajuns acolo cu o mașină, deși nu sunt sigur, pe o pantă însorită a unui deal. De la cele câteva maghernițe de lemn și chirpici care străjuiau țarcul, se vedea o limbă de pajiște, ca o pârtie largă și puțin înclinată, mărginită în stânga și-n dreapta de copaci rari. Nicidecum un vârf de munte. Adulții cu care eram au vorbit cu ciobanul, acesta le-a spus că are brânza pusă deoparte, apoi cineva a întrebat de un miel, pe care trebuia să i-l ducem la întoarcere unui vecin. Iar ciobanul a răspuns că nu știa, de-aia nu l-a sacrificat încă, dar că se ocupă imediat băiatu'.

Țin minte vag discuțiile de după, parcă ai mei spuneau că se grăbesc, că nu mai așteaptă – probabil de mila mielului – parcă ciobanul insista, că dacă tot au venit cu mașina până acolo, de ce să nu i-l ducă la om, că oricum se întorceau și aveau drum – da, parcă așa se legau lucrurile, deci venisem cu mașina. Nu sunt sigur că într-adevăr a fost sacrificat atunci un miel și noi ne-am întors cu el. Poate că ciobanul a cedat și puiul de animal a mai prins câteva zile de viață.

Însă mi-a rămas întipărit clar în minte momentul în care băiatu' și-a înfipt în grabă mâna în lâna unui miel, la întâmplare, l-a dus într-un loc dosit, după una dintre barăci, apoi l-a încălecat și, ținându-l de mandibulă, i-a arătat amândouă fețele cuțitului.

Horia Corcheș,
***O rochiță galbenă ca o lămâie bine coaptă*,**
Polirom, 2022
Povestire la persoana I, comunism, tranziție, iubiri aproape romantice. Microromanul lui Horia Corcheș, profesor clujean, bine cunoscut, este o confesiune scrisă cu entuziasm romantic și cu atenție de filolog.

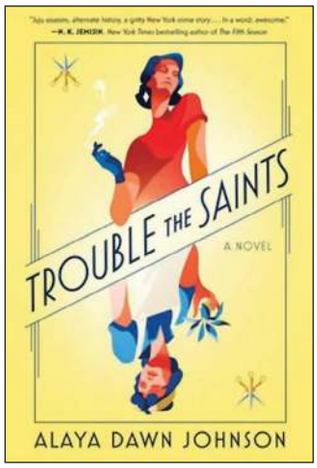

Alaya Dawn Johnson,
***Trouble the Saints*,**
Editura Tor Books – câștigător al 2021 World Fantasy Awards, la secțiunea romane
În zorii celui de-al doilea război mondial, Pen lucrează ca asasin pentru o bandă de mafioți. Deține puterea de a deveni o femeie albă când îi cer circumstanțele, folosindu-și mâinile într-un mod miraculos. Se îndrăgostește de un bărbat care are puteri asemănătoare cu ale ei și pe parcursul narațiunii, ea încercând să își schimbe destinul, trebuie să lupte chiar cu umbrele trecutului său.
(Diana Dragoman)

Leïla Slimani,
***Țara celorlalți*,**
Pandora M, 2022
O scriitură mai tradițională în raport cu celelalte cărți ale autoarei, romanul este doar prima parte dintr-o saga de familie. Acțiunea este plasată în Maroc, imediat după cel de-al Doilea Război Mondial și se axează pe prejudecățile și neajunsurile economice ale acelei epoci. În centrul atenției se află o femeie cu doi copii, rătăcită într-o lume rasistă, xenofobă și săracă.

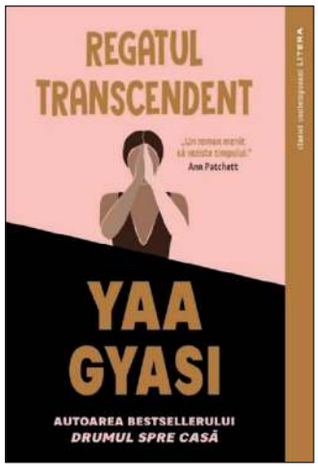

Yaa Gyasi,
***Regatul transcendent*,**
LITERA, 2022
Concentrată în jurul unui personaj principal, o doctorandă, originară din Ghana, acțiunea se susține prin conflictul puternic dintre religiozitatea moștenită și dovezile științei. Gifty își pregătește specializarea în neurologie, fiind preocupată în egală măsură de comportament și stimulii lui, dar și de predispoziția umană către mister și fabulație. Pe acest fond se derulează viața ei de emigrantă și conflictele culturale subiacente ale unei neașteptate iubiri.

Radu Găvan
Diavoli fragili

Pavel Nedelcu

Structura romanului Diavoli Fragili nu este ușor de înțeles din prima lectură și poate nici din a doua – de fapt, s-ar putea să nu o înțelegi niciodată complet. Acesta este motivul pentru care cititorul simte nevoia de a reciti pasaje sau chiar întreaga carte la final. Dar această goană pentru ca detaliile să fie perfect organizate în structuri semnificative vine dintr-un horror vacui din partea cititorului, pe care însă autorul nu e nici pe departe interesat să-l umple.

Există lucruri care contează mai mult, mai mult chiar și decât acțiunea în sine, începând cu analiza fină a Răului și a modului în care acesta schimbă oamenii. Fiecare dintre cele zece capitole este diferit de celelalte (ca subiect și stil) și abia aștepți să-l termini pe cel pe care îl citești pentru a afla ce se întâmplă în continuare – dar și pentru a interpreta ce s-a scris înainte, mereu dintr-o perspectivă nouă.

Nici măcar un salvamar

Florentina Ionescu

La terapia cu Ileana nu puteam să aleg niciodată scenariul după care urma să se desfășoare ședința. De obicei, o așteptam pe ea să-l aleagă, exact cum acasă apăsam din telecomandă OK-ul pentru serialul preferat de pe Netflix. Nici măcar un salvamar. Episodul al șaptelea, sezonul 34.

Dacă era vineri, însemna că secretara Ilenei mă aștepta în încăperea unde se afla recepția clinicii, făcând programări la telefon pentru alți clienți. O plăteam. Cash. Ea îmi oferea un pahar cu apă. Pe săptămâna viitoare, îmi striga Ileana din pragul cabinetului. O păpușă în mărime naturală încadrată de tocurile ușii. Gândește-te bine pe cine încerci să salvezi, Florence.

Îmi luam la revedere de la ele și coboram pe scări, ignorând gustul de apă sărată ce-mi invada gura după fiecare ședință de terapie. Voma mea se întărea ca magma în primul coș de gunoi ce-mi ieșea în cale. Strada Ghimpați, numărul 34 bis.

Îmi plăcea să lucrez cu Ileana. Stări de anxietate, frici, tristețe, coșmaruri, psihoze, halucinații. Toate astea mi se păreau niște lumânări-pastile înșirate la căpătâiul unui mort. Depindea de mine ce lumânare se aprindea la ședința de psihoterapie de azi. Mintea umană, în special a mea, o fascina pe Ileana. La fel și rezistența mea în fața tratamentului aplicat săptămână de săptămână. Nu făceam progrese. Nu voiam să fac. Poate eram inadaptabilă. Poate nu știam cum să las în urma mea zilele de doliu. Moartea tatei era mereu prezentă. Ca o ultimă bomboană în poleială, atârnând, nevăzută de nimeni, de crenguța unui brad de Crăciun despodobit în ianuarie. Astăzi voiam să pot să urnesc din loc bradul golit de beteală și de globuri. Să-l arunc în valurile agitate ale unei dureri incapabile să-și deschidă urechile și pentru mine. Să fiu martoră la descompunerea lemnului. Oare delfinii mănâncă ace de brad? Această ultimă bomboană ar ajunge pe fundul denivelat al mării. Tata și-ar găsi, în sfârșit, liniștea printre alge. Alge-beteală pentru un pom de Crăciun doar al lui.

Îmi plăcea că, la Ileana în cabinet, toate ecuațiile cu zeci de necunoscute izvorâte din mintea mea își găseau rezultatul corect. Sau pe cel greșit. Nu știam ce fel de rezultat va fi azi.

Aveam 34 de ani, trei luni și nouă zile când am lăsat-o prima dată pe mama să moară înecată. Valurile mării aveau peste trei metri în ziua aia. Asta îmi plăcea să cred. Că alegeam eu înălțimea lor. O furtună iscată din senin în larg ajunsese până la ea. Îi trăgea trupul în adâncuri. Printre meduze-văduve-negre ce mergeau duminica la biserică, la liturghie, și printre pești-clovn cu fețe triste, hirotonisiți în altă epocă. Faptul că o lăsasem pradă valurilor și că o privisem de la distanță, de pe plajă, cum moare, era mecanismul meu de vindecare. Nu era unul ales întâmplător.

Psihoterapeuta mea, Ileana, mă trata de depresie. Nu era doar om de știință. Era inventator. Mă ajuta, în fiecare săptămână, să intru în cada cât jumătate din cabinetul ei. Umplută cu un amestec vâscos. Vin roșu, plante medicinale și unele halucinogene. Frunzele și florile lor îmi gâdilau tălpile și degetele. Pe tâmple, Ileana îmi fixa doi electrozi, iar eu mă relaxam. Asta era tot ce știam să fac pe atunci. Învăluită în aburii alcoolului ce mă purtau cu gândul la aroma vinului fiert din bucătăria mamei. Apoi începea terapia. Scenariul avea același elemente de bază, însă suferea modificări de la o ședință la alta. Mama. Călin, iubitul meu din liceu. Copilul meu și al lui, Roxana, o fetiță cu buzele cărnoase și roz, cu bucle blonde, mătăsoase. Nu plângea aproape niciodată. Am plâns eu pentru ea, în ziua când marea îi îmbrățișase trupușorul, pentru a douăzecea oară. Am privit-o de pe plajă, nisipul fin acoperindu-mi gleznele. Nisip am simțit în ochi în ziua când s-a iscat furtuna pe mare, iar vântul a început să bată cu putere, la Vama Veche, în 2013. Ultimul concediu la mare petrecut cu Călin. Mama ne însoțise. Prezența ei ne făcea zilele mai frumoase. Berea avea mai multă spumă. Hamsiile erau mai sărate și mai crocante. La împinge tava nu era niciodată coadă. Iar pielea mea devenea tot mai arămie.

— Florence! Pe cine încerci să salvezi?

Călin dă din brațe, de parcă ar dirija un avion în picaj. Îi văd capul ivindu-se din apă și apoi avântându-se iarăși în adâncuri. Valurile mării îi cuprind umerii ca o mantie de plumb. Prea grea pentru bărbatul fără bărbăție. Nu poate duce pe umerii săi mantia mării.

— Pe cine încerci să salvezi?

Vocea Ilenei încearcă să mă ghideze printre vaporii unor amintiri străpungându-mi fiecare neuron bolnav. Aud slab clipocitul vinului călduț sub care mâinile ei îmi scufundă trupul. Am nevoie de un giulgiu, ceva care să mă acopere. Ea nu înțelege cât de vulnerabilă mă simt. O floare de tei, lângă câteva semințe de nucșoară, îmi atinge genunchiul, iar mâna mea stângă dă naștere unui val. O îndepărtez, așa cum am îndepărtat-o pe mama de mine ani la rând. Mă doare coloana, tremur, vinul clipocește în cadă și totuși aș mai bea o halbă de bere, cerem nota, nu, hai să luăm un desert pentru Roxana, ce zici, pitic, vrei un banana split, mama, tu mai vrei ceva, o bere, un pahar cu vin roze, un suc, nu, Florence, trebuie să-mi iau medicamentele, că e doișpe și dup-aia uit, dar ia-ți și tu măcar o apă, plată sau minerală, Călin, fă-i tu semn chelnerului, mă duc până la baie, vin repede, și după aceea cerem nota și mergem pe plajă, eu nu vreau desert. Călin a vrut desert, l-a găsit în vara anului următor, sub fusta unei colege de serviciu, nu ești tu de vină, dar nu mai facem ce ne place, e mai bine să rămânem prieteni.

Continuarea în versiunea online

O mică vendetă în domeniul literaturii

Diana Dragoman

M-am apropiat cu încredere de romanul lui Mihail Victus, *Toate păcatele noastre.* Titlul m-a dus cu gândul la volumul lui Costache Negruzzi, *Păcatele tinereților* și mi-am amintit în același timp, inevitabil, anii de liceu când am învățat despre Alexandru Lăpușneanu, domn cu o atitudine mult prea autoritară, asemănătoare cu unele comportamente ale tatălui celor doi tineri protagoniști.

Părinții Irinei și ai lui Horia au depus toate eforturile necesare îndepărtării copiilor de ei și de ideea de părinte. Femeia a dat dovadă de o supunere oarbă față de soțul său, ignorându-și rolul de mamă care trebuie să-și apere și să-și protejeze copiii indiferent de situație. Stând cu capul plecat și înghițind minciuna cumnatului său, ea și-a înjosit copiii-adolescenți de două ori: o dată, pentru că a dat crezare unui străin și a doua oară, pentru că au avut întâietate oroarea și repulsia față de sexualitate. Acest din urmă aspect nu ar trebui să conteze când sunt implicați cei ai casei.

Despre tată nu aș putea spune neapărat că are autoritate, ci că în ochii copiilor este un tolerat. Crezând că îi crește în frica

lui Dumnezeu, el le-a insuflat Irinei și lui Horia o senzație de supra-saturație față de biserică și creștinism. Ei au văzut în religie doar o sumă de acatiste și mătănii, pe care nu le-au practicat conștient și benevol, ci cu scopul de a satisface ideile tatălui lor. Să obligi pe cineva să citească Biblia sau să se spovedească este o încălcare a libertății personale, fiindcă nimic din latura spiritului nu se face de nevoie. Fiecare persoană are propriul ritm și propria dispoziție sufletească. Or, un copil are nevoie de încredere și libertate din partea unui părinte. El trebuie să știe că îi poate vorbi fără să îi fie teamă că este catalogat drept păcătos și spurcat, de exemplu. Iar un adolescent nu are de ce să fie tratat drept bestie atâta vreme cât acasă nu găsește armonie, decât un tată care are impresia că e o mică divinitate. Din această perspectivă, am descoperit în *Toate păcatele noastre* o poveste care nu condamnă și nu pune etichete, o carte de parenting din care cred că putem să învățăm cel puțin un lucru: să nu impunem nimic nimănui, nici să ne impunem cu forța în fața sau în viața nimănui.

Un personaj care m-a făcut să zâmbesc este Gabriel Teodorovici. Mi s-a părut că este o oază de bucurie într-o lume dată peste cap de presă și de apetitul oamenilor pentru senzațional. Păstrându-și aerul unui intelectual cu rădăcini interbelice, Gabriel este, de fapt, o axă socio-umană după care tânjește fiecare dintre noi la un moment dat ori o capsulă ființială care nădăjduiește să se dizolve când trecem printr-o situație deconcertantă. Ultimele rânduri ale romanului confirmă această ipoteză a mea, prin faptul că Irina și Gabriel dansează. Ei se susțin unul pe celălalt, lăsând de-o parte bastonul și cârja, obiecte care până atunci le înlesneau deplasarea.

Recomand cu drag *Toate păcatele noastre*, semnat de Mihail Victus. Am găsit o nouă reprezentare inedită a neputințelor întâlnite în societatea noastră, din pricina cărora ne este foarte dificil să construim o viață sănătoasă pentru toți oamenii. Mereu mă simt bine când citesc o astfel de carte, deoarece am convingerea că cineva a mai spus lucrurilor pe nume.

Mihail Victus,
***Toate păcatele noastre*,**
Colecția BPC, București,
Editura LITERA, 2021

Băiatul cerșetor

de Langston Hughes

Oare ce-i în sufletul acestui băiat cerșetor,
Ceva ce eu nu aud, nu simt și nici măcar nu văd,
Ceva ce nu pot ști și nu pot înțelege foarte ușor,
Și totuși mă cheamă să mă întorc, să-l revăd?

Oare nu-i el decât o umbră lăsată de soare –
Un boț cafeniu de humă, un destin schimonosit?
Și totuși cântă firesc la flaut o melodie uluitoare,
De parcă Soarta nu l-ar fi tăiat cu un cuțit!

trad. Monica Manolachi

Paula Craioveanu – două nuduri

Liliana Popa

Am cunoscut-o pe Paula Craioveanu în Sala PICTURĂ CONTEMPORANĂ a Castelului Cantacuzino din Bușteni, într-o expoziție intitulată „Expoziția celor 110 pictorițe din România". Am fost atrasă de un portret peste care cădea o lumină blândă, bizară, ce parcă voia să-l ascundă... Fără să știu cine este autorul, îi împărtășeam domnului Puiu Peka impresia lăsată de redarea acelui portret din tușe puține, dar sigure, încercând să înțeleg ce mă fascina.

Cred și azi că prin concretețea și pregnanța plastică, dar și prin darul coloristic al artistei, „Expoziția celor 110 pictorițe din România", deschisă la Castelul Cantacuzino din Bușteni, a fost una fără precedent, lucrările multor colecționari de artă fiind expuse aici.

Paula Craioveanu a fost prezentă cu excepționale lucrări de grafică. Două nuduri care trădează mâna precisă a arhitectului, pentru că Paula Craioveanu este și absolventă a Universității de Arhitectură Ion Mincu din București. Sunt desene transpuse în compoziții de o mare expresivitate. Unul dintre nuduri amintește de corpul unei femei așezate pe o pajiște, cred eu, ce se sprijină în mâna dreaptă, mână ce iese din spatele personajului și pare să curgă precum o apă. Există o fină armonie între poziție, ipostaza aleasă și mesajul pe care și-a propus să îl transmită. Darul ei coloristic vine din faptul că poate să construiască legături spirituale, albastrul pur și intens pe alocuri te atrage și întârzii cu privirea, de fapt îl mângâi cu privirea. Tonurile de turcoaz, galben-ocru viețuiesc într-o armonie bine studiată până la capăt.

Celălalt nud, un nud modernist pe care apar umbre și lumini, degete pe umăr, pe încheietura mâinii, pe gleznă, pe șold, îl lasă pe privitor să viseze, să își imagineze silueta silfidă, mângâierile efemere, fragilitatea acelei femei...

Se simte fluxul trepidant, fascinant, emotiv al lucrărilor, verbialitatea sa plastică ce îl face pe spectatorul privitor să revină asupra fiecărei lucrări aproape. Miracolul feminității pare tema predilectă și în expoziția recent deschisă, pe 22 februarie 2022, la Galeria ORIZONT, femeia fremătând de senzorialitate, de sexualitate. Există aici o sensibilitate prodiguă, care se întrezărește, creativitate și forță – și adunând laturile acestei alterităţi rezultă un univers fascinant... Figurile feminine amintesc persuasiv rolul preponderant al femeii în centrul societății de la începuturi și până astăzi, etern miracol al fantasmei și al dorinței...

Pictura ei aparent spontană se structurează pe o compoziție plastică riguroasă, chiar dacă privirea îți e atrasă mai întâi de jocul-pată și linia spontană, fluidă, liniile ei curg, tușele...

În lumina unui tren de noapte

Luiza Negură

Într-un topos compozit este plasată acțiunea romanului de debut al lui Pavel Nedelcu, *Încotro ne îndreptăm*, apărut în februarie 2022 (Litera, colecția *Biblioteca de proză contemporană)*. Volumul se bucură de o *Prefață* semnată de Emanuela Ilie, care surprinde cu finețe mizele demersului scriitoricesc, punctând coordonatele supratemei românești, *alteritatea ostilă*, în raport cu care sunt evidențiate semnificațiile profunde ale poveștii. Demersul hermeneutic devoalează mașinăria complexă a actului creator propus de Pavel Nedelcu, constituind un prim filtru de lectură și devenind, prin complexitatea interpretării, un punct de referențialitate-cheie pentru orice tip de lector. Emanuela Ilie nu face doar o trece în revistă a jocurilor și convențiilor narative proprii teoriei structurale a romanului postmodern, ci intuiește cu acuitate reverberațiile simbolice, arborescente, asemeni unui ecou surd al ființei din planul receptării exterioare, care învăluie trauma profundă a unui personaj aflat între două lumi.

Pentru cititorii care se așteaptă la o poveste încărcată de banalitate, scrisă sub tutela unor clișee, romanul se dovedește cel puțin provocator prin structura pluristratificată și, mai cu seamă, prin modul în care este susținută în planul discursului tonalitatea narativă. Ambiguitatea, divagațiile extinse, trecerea dificilă dintre planurile alternative la povestea propriu-zisă – învăluie semnificațiile ramificate ale textului, făcându-le parțial inaccesibile unui lector lipsit de un fundal cultural mai amplu.

Pendulând între elemente structurale postmoderniste și între viziunea dramaturgică, începutul romanului schițează mizele scriiturii artistice, în timp ce cadrul fixează scenografic *lumea de dincolo de cortină* - element-cheie în proiectarea semnificațiilor profunde. Gara apare drept un spațiu cu limite clare, cu o arhitectură supraetajată, învăluită în permanență de jocul luminii și al umbrelor, iar cei care îi calcă pragul simt „vibrația nestăvilită a vieții". Profesionalismul subjugă orice raport între oameni, iar iluzia unei organizări fără hibă este arborată cu mândrie, intersectându-se în cel mai profund mod posibil cu viața protagonistului, *Franz L.*

Angajat al firmei de pază și protecție UPERCUT, acesta duce o existență circumscrisă spațiului gării, în care banalitatea cotidiană este întreruptă de suspansul unor momente desprinse din cărțile detectiviste ori de aventură. Prezența constantă a naratorului, care își asumă o tonalitate esențial explicativă a discursului, are menirea de a apropia cititorul de text, clarificând orice posibile nelămuriri privind statutul personajului sau construcția subiectului propriu-zis. Cu toate acestea, unele digresiuni destabilizează unitatea construcției, alterând ritmul narativ și chiar raportul cu lectorul. Trimiterile către literatură, către manifestări avangardiste și către actualitatea recognoscibilă sunt uneori dificil de reunit în spațiul romanesc, vibrând pe o altă frecvență afectivă decât cea a eroului.

Personajul, privit drept convenție în planul ficțiunii, este cel asupra căruia strălucește cu adevărat lumina reflectorului. Iar în ceea ce privește acest aspect, Pavel Nedelcu reușește cu adevărat să construiască un decor aparte, în care totul este iluzoriu, iar cortina care cade în final nu lasă loc decât de uimire.

Viața lui Franz este plasată într-o cutie de rezonanță, ale cărei vibrații descompun realitatea acceptată și bulversează echilibrul afișat al eroului. Promovarea de care are parte cu doar un an înainte de a ieși la pensie îl scoate din confortul cotidian, alterând chiar și existența lui casnică. Acel „Încotro ne îndreptăm" din titlu devine laitmotivul poveștii sale, a cărei particularitate compozițională este aceea de a capăta coerență prin lectura inversată, de la final către început. Așadar, romanul presupune două acte ale citirii, fiecare într-o direcție, trecând dincolo de oglindă, întocmai ca în povestea lui Alice. Prima parcurgere a textului debusolează cititorul și mizează pe reverberația puternică a dezvăluirii din partea finală, care corespunde unui vârtej de scene și de gânduri, derulat cu o viteză amețitoare, în timp ce desfășurarea inversă, pornind de la ipoteza asumată a schizofreniei, trece actul receptării într-un alt registru, mai profund, mai coerent și cu adevărat intim. Pavel Nedelcu, *Încotro ne îndreptăm*, 2022, Litera, colecția *Biblioteca de proză contemporană.*

Continuare în versiunea online

Prima zi caldă

Cristina Bogdan

M-a fascinat dintotdeauna ziua începutului, cea care se deschide din perfecțiunea cifrei unu.

Mărțișorul – prima zi din luna zeului războinic – ne așază firul alb-roșu la încheietura mâinii sau la piept, până când îl dăruim, la rândul nostru, lumii vegetale. Lupta dintre viață și moarte, dintre timpul întunericului și-al frigului și cel al luminii și căldurii, cuprinsă în povestea Mărțișorului, ne amintește că suntem plămădiți din substanța contrastelor, că ne hrănim din puterea lor germinativă. Pentru romani, anul însuși pornea la drum la 1 martie, pentru noi, doar anotimpul primăverii. Fiecare zi este un început (dar și o continuare) – de lume, de timp, de poveste. În ținuturile lui Chronos, e nevoie de borne de hotar, de praguri care delimitează începutul și sfârșitul și care ne ajută să ne orientăm întrucâtva prin hățișurile vremii. Credințele populare românești amintesc că soarele însuși străbate vârstele vieții, de la răsărit și până la asfințit, când se scaldă în mare pentru a uita toate relele văzute pe pământ de-a lungul zilei. Omul nu se poate sustrage nici el acestei înscrieri în durată, căci este „în întregime temporalitate, din cap până în picioare, pretutindeni, până în vârful unghiilor" (Vladimir Jankelevitch).

Revista este editată de Asociația Creatorilor de Ficțiune (ACF).

Bulevardul Bălcescu, nr. 7, București.

© OPTm

ISSN 2734 - 5017
ISSN-L 2734 - 5017

R E D A C Ț I A

Editor-șef: Cristina BOGDAN.
Redactori: Mihai ENE, Cătălin D. CONSTANTIN, Doina RUȘTI, Radu ALDULESCU, Catrinel POPA, Enrique NOGUERAS, Roberto MERLO, Sebastián TEILLIER, Adriana TITIENI IRIMESCU, Emanuela ILIE, Diana DRAGOMAN, Ciprian HANDRU, Bianca ZBARCEA, Codruț RADU.

https://optmotive.ro
e-mail: optmotive@gmail.com